

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Buitenlandse Zaken (Stikker), 24 feb. 1952

Mede voor Minister-President en Minuor.

Van Uw telegrammen nrs. 294 en 297 en van Peters 208 heb ik met veel belangstelling kennis genomen. Ik lees hieruit dat Indonesië inderdaad de, weliswaar veel genoemde, doch bij mijn weten nooit officieel gestelde deadline van ultimo Februari thans naar voren heeft gebracht als de datum, waarop de Missie Supomo haar overleg moet beëindigen, hetgeen de afronding der besprekingen per 25 dezer noodzakelijk maakt. Tevens blijkt eruit, dat aanzien Nieuw-Guinea Indonesië thans zoekt naar een temporiserende formule zoals ik voorzag, toen ik in mijn vorige berichtgeving de paradoxale situatie stelde, dat Indonesië thans zelf belang bij een 'cold storage' zou kunnen hebben. Ik moet echter toegeven, dat het scherp stellen van de deadline voor mij toch wel als een verrassing gekomen is, al waarschuwde ik enige tijd geleden reeds Subardjo, dat hij zich ten aanzien van een te vergaande toegeeflijkheid onzerzijds en daarmee van een snel resultaat der onderhandelingen geen overdreven voorstelling zou moeten maken.

Met vreugde heb ik dan ook gezien uit Uw 297, dat het aan Nederlandse kant noodzakelijk wordt geacht avant de afronding de meest controversiële punten te behandelen en eerst een overzicht van het geheel der besprekingen te hebben, terwijl tevens klaarheid moet bestaan over de aard, samenhang en de duur der te sluiten verdragen en overeenkomsten. Wat dit laatste punt betreft zij het mij geoorloofd nog eens te wijzen op de wenselijkheid van een 'sui generis' karakter van het 'master treaty' onder verwijzing naar de aanhef van mijn 378, waarin ik stelde, dat practisch het gehele diplomatieke beleid thans naar Den Haag was verlegd en de situatie daarvoor wellicht niet geheel kunnende aanvoelen, moge ik uitdrukking geven aan mijn vrees, dat, bij een te bereiken overeenstemming ten principale in Den Haag, daarna de partijen, afgezien van Nieuw-Guinea, volkomen 'uitonderhandeld' zullen zijn: onzerzijds zullen alle troeven zijn uitgespeeld.

De mentaliteit van het huidige Indonesië nu wel langzamerhand hebbende leren kennen, maak ik mij geen illusie over toekomstige medewerking van de RI wanneer in Djakarta later het HC tegemoetkoming aan Nederlandse desiderata komt verlangen. Daar komt dan nog bij, dat wij niet weten met wat voor regering wij te maken zullen krijgen. Wij zullen dan wellicht wederom aangewezen blijven op protesten, waarvan geen notitie wordt genomen, die althans geen effect sorteren.

Nu motiveren onze concessies in de Uniebesprekingen mijns inziens geen aanspraak op concrete tegenprestaties van andere orde (om maar een voorbeeld te geven: hoger copracontingent). Wel kunnen wij mijns inziens tegenover tegemoetkomendheid onzerzijds satisfactie verlangen ten aanzien van gerechtvaardigde klachten onzerzijds; mijns inziens past ook deze kant van de zaak thans in het complex van de besprekingen.

Ongetwijfeld zal het stellen van een dergelijke eis tot groot misbaar in de RI-delegatie aanleiding geven en zal men stellen, dat daarvoor thans geen tijd meer is (overigens een wel bijzonder zwak argument, daar de tijdslimiet eenzijdig door de RI is gesteld). Niettemin moeten wij mijns inziens hieraan vasthouden en dit nog eens in het bijzonder nu de Indonesische Regering gisterenavond naar aanleiding van haar aftreden via de radio een officiële verklaring uitgaf, waarin over de Haagse besprekingen de volgende passage voorkwam: 'De Regering voert met Nederland besprekingen over de kwestie Irian. De opheffing van de Unie vormt in feite niet langer een kwestie. Slechts de economische betrekkingen (onderstreping van mij) tussen Nederland en Indonesië moeten nog tot een oplossing worden gebracht.' Hieruit blijkt afdoende hoe Indonesië thans de Nederlandse concessies aangaande de Unie en haar organen inclusief de regeling der wederzijdse

vertegenwoordiging middels uitwisseling van Hoge Commissarissen tracht binnen te slepen en dat zij zo min mogelijk wil ingaan op andere gerechtvaardigde desiderata aan Nederlandse kant.

Ik voel mij dan ook verplicht U dringende aandacht te vragen voor gevallen waar of de RI de rechten der Nederlanders hier te lande op flagrante wijze schendt, of zich niet houdt aan de contractueel aangegane verplichtingen, of ons manifest onwelwillend behandelt. Tot de eerste categorie behoort de aangelegenheid van de Nederlandse arrestanten; tot de tweede groep zijn te rekenen

A. het achterwege blijven van de betalingen van achterstallige rente en aflossing op gemeentelingen,

B. de achterstallige verstrekking van Nederlandse courant benodigd voor de militaire missie; tot de derde categorie zou ik willen rekenen

A. het Indo-probleem, waar men immers tot nu toe iedere poging om deze zaak te bespreken heeft genegeerd,

B. de gravendienst,

C. de door U reeds ter sprake gebrachte kwestie der entry en re-entry permits.

De Ambonezenkwestie beschouw ik als een kwestie op zichzelf. Avant de afsluiting van een definitief accord zou ik een contractuele regeling ten aanzien van de eerste categorie als *conditio sine qua non* gesteld willen zien; hetzelfde geldt voor de voldoening van de onder de tweede categorie genoemde verplichtingen. Ten aanzien van de andere punten zouden wij mijns inziens genoegen moeten nemen met 'clauses de bienveillance'. Indien U deze gedachtengang zou willen overnemen, moge hieronder volgen een nadere toelichting dan wel wat ik als een optimale inwilliging van deze desiderata beschouw.

1. Nederlandse arrestanten en gevangenen.

Ten aanzien van dit onderwerp zou de overeenkomst kunnen worden voorgebracht, welke Uwerzijds werd geconcipeerd en mij in 1950 werd toegezonden.

2. Financiële verplichtingen.

Indonesië bleef in gebreke ten aanzien van:

A. Achterstallige rente en aflossing gemeentelingen ad circa Rp. 120 miljoen (*f.* 40 miljoen Nederlandse courant). Centrale Regering van Indonesië is tot betaling verplicht ex artikel 4 van de overgangsovereenkomst en tot transfer zie onder andere deviezenmemorandum tweede Ministersconferentie. Intern plan tot voldoening van deze schulden bestaat reeds geruime tijd volgens strikt vertrouwelijke informatie, maar de leiding van het Ministerie van Financiën alhier blijft afdoening vertragen, vide brief nr. 839.

B. Achterstallige verstrekking Nederlandse courant benodigd voor militaire missiemiddelen voor Januari 1952 zijn verstrekt, voor vierde kwartaal 1951 nog steeds niet. Dit is moeilijk in overeenstemming te brengen met waardering voor de missie geuit door de Indonesische delegatie in militaire sub-commissie. Ook hier vertraagde het Ministerie van Financiën betaling, vide brief nr. 866.

3. Het vraagstuk van de Indische Nederlanders.

A. Een voortgezette optiemogelijkheid.

B. Een garantie dat de Indo-europese groep gedurende een langere periode niet zal worden betrokken in een eventuele quoterings van de vreemdelingen-arbeid en dat zij gedurende diezelfde periode niet uit het ambtelijk apparaat zal worden gestoten alleen op grond van het feit, dat zij de Indonesische nationaliteit (nog) niet bezit;

C. Dat zij gedurende de sub B bedoelde periode ook in geval van werkloosheid en/of armlastigheid niet uit Indonesië zal worden uitgewezen;

D. Dat Nederland gedurende meerbedoelde periode onbelemmerd maatregelen zal moeten treffen op het gebied van sociale zorg en onderwijs voor deze groep, terwijl (niet financiële) medewerking

zou kunnen worden gevraagd voor de onderbrenging van armlastige Nederlanders, in het bijzonder voor de gestichtsverpleging, ouden van dagen en zieken.

4. Waarborgen voor een behoorlijke huisvesting voor dienst en personeel Gravenstichting.

Zoals U ziet betreft het hierboven in het geheel niet een lijst van al onze klachten en/of wensen. Vanzelfsprekend ben ik mij ervan bewust, dat al deze kwesties (ik noem bijvoorbeeld een voortgezette optiemogelijkheid voor Indo-europeanen) in de luttele dagen, die ons nog resten en mede gezien het aftreden van het Kabinet Sukiman, niet meer kunnen worden geregeld. Mijn bedoeling is, dat de Missie Supomo bij het uitbrengen van haar rapport aan de nieuwe Regering melding van deze desiderata zal moeten maken als zijnde noodzakelijk te regelen, willen de besprekingen over de opheffing van de Unie cum annexis uiteindelijk het beoogde resultaat van een verbetering van de verhouding tussen beide landen hebben. Zulks zal het dan mogelijk maken deze punten na de terugkeer van Supomo cs. en het optreden van een nieuw Kabinet in Djakarta zo nodig opnieuw en met kracht naar voren te brengen, op deze wijze tevens de tijdelijk afgebroken draad van mijn diplomatiek beleid weer opvattend.